

Aleksander Brückner

"Pierwszy występ literacki Hipacyusza Pocieja", Cyryl Studziński, Lwów 1902 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 1/1/4, 674

1902

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Studziński Cyryl, Pierwszy występ literacki Hipacyusza Pocieja.
Lwów, nakładem autora 1902. str. 79.

Prof. Studziński zajął się specjalnie badaniem zabytków literackich, odnoszących się do dziejów pierwotnych Unii, do walk wyznaniowych na broszury i argumenty. Hipacy Pocieja z jednej, Melecyusz Smotrycki z drugiej strony, i talentem własnym i liczbą dzieł i wynikami pracy górują nad otoczeniem i przykuwają uwagę badacza, spożytkującego rozprószony bardzo materiał oryginalny i studia nowsze, głównie uczonych rosyjskich: Gołubjewa, Małyszewskiego, Lewickiego, Zawitniewicza, Żukowicza i in. Gorliwej pracy literackiej Pocieja, nieznużonego, wszechstronnego, poświęcającego się całą duszą obrońcy Unii, filaru jej w najcięższych, bo pierwszych chwilach walki, eksponującego się i Ostroskiemu i tłumom, i obojętności kolegów i nienawiści niższego duchowieństwa, dziełom jego wymownym, popularnym, ironicznym oddał on pierwsze miejsce. Dzieła te wychodziły bezimiennie lub z podstawionymi nazwiskami; odkryć autora, udowodnić to, wyzyskać materiał teologiczny i historyczny, cenę i miejsce dziełka każdego oznaczyć, oto zadanie wymienionej powyżej pracy, rozszerzonej znacznie od pierwszego jej wydania na stronicach »Przeglądu Powszechnego« 1897 r. Rozbiera autor genezę »Unii« z roku 1595; kreśli położenie moralne i materialne szlachty i duchowieństwa ruskiego, które stało się bodźcem dla podjęcia myśli o połączenie jakiegoś obrządków, o wyjście z nieznosnego upadku moralnego, o podniesienie oświaty i karności. Pismo Pocieja miało uprzętać uprzedzenia i nieporozumienia co do głównych różnic dogmatycznych, co do kalendarza, co do niechęci ku papieżowi, z łaski protestantów antykrystem raczonemu. Autor ocenia jego wywody, wykazuje ich źródła (Bellarmin i i.) i domyśla się wyników wpływu tej broszury, łagodnej jeszcze we formie i duchu; wszystko przedstawia gruntownie a obiektywnie, z jedynym celem, dobadania się prawdy, bez względu na to, komu się ona podobać będzie. Dalszego ciągu tych studyów, ważnych dla literatury polskiej, choćby dla tego, że cała polemika toczy się po polsku, oczekujemy z niecierpliwością.

Aleksander Brückner.

Brückner Aleksander, Nienawiść wyznaniowa za Zygmunta III. Szkic obyczajowy i literacki. (Przew. nauk. i lit. we Lwowie R. XXX. (1902), 403—418, 499—509 i 592—610).

Zaczynamy się powoli zbliżać do rozwiązania poszczególnych problemów w kwestyi religijnej za przydługich rządów króla Zygmunta III. Szkic powyższy odśladania ją wybornie i trafnie ocenia, o ile i jak się ona uwytadniała na polu literatury społecznej, nie tyle polityczno-wyznaniowej, lepiej nam już znanej, jak raczej obyczajowej, która szła w parze z tamą i również, nie przypadkiem tylko, za Zygmunta III,